

Oslo, 1. desember 2022

Innspill til handlingsplanen mot rasisme og diskriminering

Voksenopplæringsforbundet (Vofo) viser til regjeringens forespørsel om innspill til handlingsplanen mot rasisme og diskriminering. Handlingsplanen skal legges frem i løpet av 2023. Hovedtemaene vil være veien inn og opp i arbeidslivet, og ungdommer sine erfaringer med rasisme og diskriminering på ulike samfunnsarenaer som for eksempel skole, utdanning, frivillighet, fritid og sosiale medier.

Vofo er paraplyorganisasjonen til studieforbundene. Gjennom 500 medlemsorganisasjoner legger studieforbund til rette for organisert læring ved siden det formelle utdanningstilbudet i Norge. Hvert år gjennomfører en halv million deltakere i hele landet kurs med støtte fra studieforbund.

Vofo mener at studieforbundene er viktige aktører i kampen mot diskriminering og rasisme. Dannelse gjennom folkeopplysning og frivillig studiearbeid er oppgaver studieforbundene har stått for i mer enn 100 år. Et overordnet budskap er at rasisme og diskriminering må bekjempes med kompetanse og inkluderende møteplasser. Dette kan bygges med utgangspunkt i lokale fellesskap hvor den enkelte utvikler kompetanse, tillit og sosiale nettverk innenfor trygge rammer. Frivilligheten er en viktig møteplass – og studieforbundene styrker frivilligheten som læringsarena.

Kunnskapsdepartementet utarbeidet strategien *Hverdagsintegrering – strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet* i 2021. Denne strategien hadde som formål å støtte opp om og styrke sivilsamfunnet i lokalt og nasjonalt integreringsarbeid, og bidra til å synliggjøre arbeidet som gjøres. Vofo ber regjeringen videreføre disse ambisjonene i den nye handlingsplanen mot rasisme og diskriminering.

Utfordringer knyttet til manglende deltakelse

Det er en utfordring at færre personer med innvandrerbakgrunn deltar i frivillig arbeid og aktiviteter, og færre har medlemskap og formelle verv enn i resten av befolkningen.¹ Dette svekker frivillighetens rolle som inkluderende møteplass. Vofo viser til vårt innspill til strategien om sivilsamfunnets rolle i integreringsarbeid, hvor vi bl.a. gjør rede for utfordringer våre medlemmer opplever i forbindelse med rekruttering til kurs og aktiviteter:

- Manglende mangfoldskompetanse i frivillige organisasjoner
- For smal rekruttering til verv og deltagelse
- Dårlig representasjon av innvandrere i organisasjonene
- Manglende forståelse av frivillige organisasjoner rolle og virke blant innvandrere
- Manglende samhandling mellom det offentlige og frivillige organisasjoner
- Manglende språkferdigheter
- Store avstander i distriktene og manglende kollektivtilbud
- Tidsklemma
- Kvinner som møter hindringer for deltagelse
- Utfordringer med aktiviteter tilpasset av og for menn
- Holdninger og fordommer er barrierer for deltagelse

---

¹ Eimhjellen, I., Espegren, A. og Nærland, T. U. (2021). Sivilsamfunn og integrering: En kunnskapsoppsummering. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2021:3.

En viktig utfordring som hindrer deltakelse, er manglende kompetanse og kunnskap om mangfold og flerkulturelle verdier. Skole- og utdanningstilbudene har tatt inn over seg denne utfordringen, og det er etablert kompetansesentre som skal bidra til å styrke skolens muligheter til å gi relevant og god undervisning for elever og studenter. Utdanninger innen migrasjons- og flerkulturell pedagogikk bidrar til å gi lærere forsvarlig kompetanse til undervisning og pedagogisk ledelse av opplæring i en skole med økt fokus på mangfold og inkludering.

Vofo viser til arbeidet som utføres bl.a. av Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) ved OsloMet og av Dembra i regi av Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret). Disse sentrene bidrar med viktig kompetanseutvikling overfor og i samarbeid med kommuner, skoler og andre utdanningsinstitusjoner. I tillegg til disse institusjonene trengs det tiltak som kan bidra til å styrke det frivillige flerkulturelle opplysnings- og studiearbeidet. Det er viktig at begrepet akkulturasjon blir verdsatt – slik at personer med forskjellig kulturbakgrunn får anledning til å bygge videre på verdier og kulturarv i samspill med andre kultur- og tradisjonsverdier.

En annen utfordring er at vi vet for lite om de gruppene som ikke deltar, som kan gjøre det vanskelig å identifisere riktige behov og finne gode tiltak. Vofo viser til at det svenske Folkbildningsrådet over flere år har gjennomført studier av deltagelse og manglende deltakelse i de svenske studieforbundenes virksomhet. Vi mener det kan være hensiktsmessig å gjøre lignende kartlegginger for studieforbundene i Norge.

En tredje utfordring er samfunnskapte barrierer som er til hinder for at alle kan delta i samfunnet. Slike hindringer bidrar til å forsterke diskriminering og utenforskap. Det er et uttalt mål fra regjeringen å styrke den universelle utformingen av samfunnet. Både offentlig og privat sektor må sette av midler til de store utfordringene innen universell utforming av bygg, transport, uteområder, teknologi og IKT.

Studieforbund og frivillige organisasjoner bruker både offentlige undervisningslokaler, andre kommunale eiendommer og ulike samfunnshus mv. til aktiviteten vår. Mange av disse bygningene har en beliggenhet eller utforming som gjør det vanskelig for alle å delta i opplæring og aktiviteter.

Tilskudd til studieforbundene

Lag og foreninger gjør i dag en stor innsats for å skape inkluderende møteplasser og læringsarenaer i lokalsamfunn over hele landet, men har potensiale for å gjøre mer. En viktig forutsetning for denne innsatsen er at de har gode rammevilkår og tilskuddsordninger som stimulerer til aktivitet. Vofo foreslår å styrke tilskuddet til studieforbund som en enkel, effektiv og ubyråkratisk tilskuddsordning for å bidra til flere læringsarenaer over hele landet.

Nettverk og hverdagsintegreringen gjennom opplæring og aktivitet i frivilligheten har stor betydning for dannelsen av felles verdier, sosialt nettverk og aktivt medborgerskap. Dette kan bidra til å motvirke negative holdninger og fordommer blant deltakerne. Samtidig vil kompetanse, erfaring og nettverk fra frivillig engasjement være viktig for ungdom som skal inn og opp i arbeidslivet.

Studieforbundenes kurs er et viktig sted for interesserevet læring. Opplæring som er tilpasset egne interesser og behov er et viktig virkemiddel for læringsmotivasjon og mestring. Denne læringen har stor verdi i seg selv, men også som en inngang for å kvalifisere til videre utdanning eller arbeidsliv.

Bedre samhandling mellom myndighetene og frivilligheten

Frivilligheten og offentlige myndigheter vil ofte ha lignende mål for samfunnsutviklingen innenfor sine områder. Derfor bør vi sammen finne ut hvilke mål og tiltak vi kan og vil samarbeide om, og finne en form på samarbeidet som sikrer at vi når målet.

Vofo mener det er behov for bedre strukturer og rutiner for dialog med lokal frivillighet, kommuner og fylkeskommuner. Kjennskapen til studieforbundene og frivilligheten på kommunalt nivå er varierende, og samarbeidet er lavere enn hva potensialet er. F.eks. bør introduksjonsprogram, Nav og voksenopplæring gi informasjon til målgruppene sine om lokale tilbud om deltakelse og opplæring i frivilligheten. Vi erfarer at det offentlige ofte ikke kjenner til tilbudet i frivilligheten og oppretter egne tilbud.

Vofo mener at fylkeskommunen kan og bør ha et overordnet ansvar for samhandling med frivilligheten regionalt. Det kan være i form av et frivillighetsråd der frivilligheten ved Vofo, kommuner og fylkeskommunen er representert, og hvor man drøfter ulike problemstillinger og etablerer samarbeid.

Vofo har regional tilstedeværelse i alle landets fylker og har fylkesutvalg som representerer bredden av frivillig sektor. Vi har samarbeidsavtaler med flere fylkeskommuner og ønsker å inngå flere. Ved å dra nytte av vår samlede kompetanse og nettverk regionalt ønsker vi å bidra til bedre samhandling. Dette vil kunne styrke samarbeidet mellom det offentlige og sivilsamfunnet, ikke bare om tiltak knyttet til bekjempelse av rasisme og diskriminering, men også på områder som kultur, kompetanse og folkehelse.

Eksempler på tiltak

Til slutt vil vi gi noen eksempler på tiltak som viser hvordan sivilsamfunnet bidrar til å motvirke rasisme og diskriminering på ulike samfunnsarenaer og fremme inkludering inn og opp i arbeidslivet:

- *Åpent for alle* er et prosjekt av Studieforbundet kultur og tradisjon som skal bidra til inkluderende kurs i lokallagene. Retter seg særlig mot folk i Norge som snakker dårlig norsk. Kursene skiller seg fra et vanlig språkkurs der det er kun en lærer. Lokallaget/bygda mobiliserer som snakkepartnere/ekstra kurslærere/tilretteleggere under kurskveldene for å bidra til best mulig språkutvikling.
- Kurset *Mpower* er et ledertreningsprogram gjennom Forandringshuset. Her får du kunnskap og forståelse av hvordan samfunnet fungerer, og hva du kan gjøre for å ta del og ta ansvar for fellesskapet og samfunnet gjennom aktivt medborgerskap. Holdes på Grønland i Oslo, med deltakere fra ulike trossamfunn.
- JM Norway i Musikkens studieforbund tilbyr kursprogrammet *Taktskifte*. Dette er et lederutviklingsprogram for unge med flerkulturell bakgrunn eller annen minoritetserfaring, som skal inspirere, bygge trygghet og gi kompetanse til å ta skrittet inn i et styreverv.
- Kristelig studieforbund gir tilskudd til *Språk-kafeer* gjennom KIA (Kristent interkulturelt arbeid). Her har de språktrening, og snakker også om aktuelle temaer i samfunnet f.eks. med utgangspunkt i aviser.
- *Antirasist – fra holdning til handling* er et kurs for medlemmer av Norsk Folkehjelp i Studieforbundet AOF Norge. Kurset består av samtaler, oppgaver og praktiske øvelser som vil gi mer kunnskap om blant annet, privilegier, maktperspektiver, hvithetsnormer, interseksjonalitet, mikroagresjon, toleransens paradoks, og minoritetsstress.

Vi ønsker departementet lykke til i arbeidet med handlingsplanen.

Med hilsen

Voksenopplæringsforbundet

Mats Grimsgaard

konstituert generalsekretær